

КІРОВОГРАДСЬКИЙ РАЙОН — район, що знаходиться у центральній частині [Кіровоградської області](#). Утвор. 1923. Жит. р-ну потерпали від голодомору 1932–33, зазнали сталін. репресій. Від 5 серпня 1941 до 14 березня 1944 — під нім.-фашист. окупацією. Площа 1,6 тис. км². Насел. 37 711 осіб (2001, складає 99,0 % до 1989), переважно українці. У складі р-ну — 75 сільс. насел. пунктів. Функції райцентру виконує місто обл. значення [Кіровоград](#). К. р. лежить на *Придніпровській височині*. Поверхня — хвиляста лесова рівнина. Корисні копалини: мергель, крейда, вогнетривкі глини, буд. піски, каолін, граніт. Р-н перетинає р. [Інгул](#) (притока *Південного Бугу*), протікають його притоки [Аджамка](#) та *Сугоклія*. Створ. понад 140 ставків. Ґрунти переважно звичайні середньо- і малогумусні, у долинах річок — дерново-піщані, глинисто-піщані, супіщані. Пл. лісів 7,89 тис. га (дуб, сосна, ясен, граб, липа, акація). Об'єкти природно-заповід. фонду: пам'ятка садово-парк. мистецтва заг. держ. значення «*Хутір Надія*», місц. значення заказники Аджамський (орнітол.), Новомихайлівський (ландшафт.), пам'ятки природи Верхів'я р. Інгул, Джерельце, Холодні ключі (усі — гідрол.), Польовий садок (ботан.), заповідні урочища Сарганівський ліс, Польський ліс. Гол. підприємства: ВАТ «Кіровоград. рудоуправління»; ЗАТ «Кіровоградграніт», «Елгран»; Інгул. шахта Схід. гірн.-

збагачувал. комбінату. Спеціалізація с. господарства — рослинництво зерн.-буряківн. і тваринництво м'ясо-молоч. напрямів. Пл. с.-г. угідь 133,71 тис. га, з них орних земель — 113,3 тис. га, луків — 643 га, пасовищ — 15,7 тис. га. Осн. виробниками с.-г. продукції є 257 с.-г. підприємств і фермер. госп-в. Гол. культури: кукурудза, озима пшениця, ячмінь, соняшник, цукр. буряки. Розвинуте овочівництво. У К. р. — 30 заг.-осв. шкіл, 26 дитсадків; 1 рай. та 25 сільс. Будинків культури, 21 клуб, 44 б-ки, 2 муз. школи, 11 громад. музеїв історії та краєзнавства, музей-заповідник «*Хутір Надія*»; 51 лікув. заклад; спорт. школа. Виходить г. «Зоря». Реліг. громади: 13 — УПЦ МП, 2 — руської правосл. старообрядниц. церкви, 1 — УАПЦ, 12 — протестантських. Серед видат. уродженців — фахівець у галузі нафтогаз. геології, академік АН УРСР [Г. Доленко](#) (с. Гаївка), співачка, нар. арт. УРСР [Л. Забіляста](#) (с. Олено-Косогорівка). У с. Корлюгівка похов. драматург, актор, режисер, громад. і театр. діяч [І. Карпенко-Карий](#). На х. Надія він написав 11 п'єс, які входять до золотого фонду укр. класики, зокрема «Сто тисяч», «Хазяїн», «Сава Чалий», «Суєта», «Житейське море». Встановлено 27 обелісків Слави воїнам-визволителям і односельцям, які загинули під час 2-ї світової війни, 10 пам'ят. знаків жертвам голодомору 1932–33.

[В. Д. Чабаненко](#)

Фотоілюстрації

Бібліографічний опис:

Кіровоградський район / В. Д. Чабаненко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2013. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-7038>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).